

felhasználásával. A fő gondolatok kiemelése után meg kell jegyezni, hogy a recenziens számára rendelkezésre álló példányból a 23-24. oldalak kimaradtak, így hiányzik a 2. és a 3. táblázat is. Az alapos és részletes feldolgozás és számadatokkal történő alátámasztás alapján megállapítható, hogy e művet a kutatók, az oktatáspolitikusok és a fejlesztők is felhasználhatják munkájukhoz, így elsősorban nekik ajánlható.

Keraban Kiadó, Budapest, 1998, 584 oldal ISBN 963 8146 494

FÓRIS ÁGOTA
Ph. D.-hallgató JPTE
Pécs

Kiss Gábor – Pusztai Ferenc: Új szavak, új jelentések 1997-ből

Ez az „adattár” a Magyar értelmező kéziszótár évek óta folyó munkálatai során felbukkanó új szavak összegyűjtéséből, valamint régi szavak új jelentéseinek feltérképezéséből született.

A nyelv új kommunikációs szükségleteket fejez ki, a használók társadalmi-gazdasági fejlődésétől függően. A lexika fejlődése tulajdonképpen egy próba: új fogyasztási nemek feltűnése új jelöléseket hoz magával. A munkamegosztás fejlődése nyomán megfelelő terminusok születnek az új funkciók és új technikák jelölésére. Ezeket a lexikai elemeket hívják neologizmusoknak.

A szóképzés megújulása minden nyelvben normális, mindennapos jelenség, az utóbbi évtizedekben azonban ez a folyamat nagyon felgyorsult. Teljesen új szavak ritkán keletkeznek, gyakori azonban a jelentésbővülés, jelentésszűkülés, jelentésváltozás, az új szóösszetételek megalkotása. Az egyes tudomány- és műszaki területek, a közgazdaságtan nyelvezetének, szavainak általánossá válása, átkerülése a köznyelvbe szintén a szókincs jelentős bővülését eredményezi. Az újságírók fantáziájának köszönhető új jelentések, szóalakok keletkezése, gyakori a régi szavak új értelmezésű használata; mindezek pedig teret adtak látszólag különös és furcsa képződményeknek is: *olajszőnyeg, médiaguru, influenzajelentő-szolgálat*. Mivel ezek az új „furcsaságok”, neologizmusok még nem érettek arra, hogy a kéziszótárba bekerüljenek, Kiss Gábor és Pusztai Ferenc egy új gyűjteményt hozott létre belőlük. Ebből az összegyűjtött anyagból ez már a harmadik, amely kiadásra kerül; az első két füzetet az MTA Nyelvtudományi Intézete jelentette meg. Az itt bemutatott anyag gyűjtése nem reprezentatív minta alapján történt, a kötetbe kerülés feltétele mindössze az újdonság volt. Számomra meglepő azonban, hogy a mindennapi életünknek szinte már részét képező szavak még nem érettek arra, hogy bekerüljenek a kéziszótárba. Gondolok például olyanokra, mint *logisztika, magán-nyugdíjpénztár, marketingigazgató, multikulturalitás, napfénytető, reformétkézés, reklámpiac, rendőrnő, sikerdíj*.

Nyelvünk tükrözi világgépünket és kultúránkat, ezért az új szavak és új jelentések a társadalmi-gazdasági fejlettségről is képet adnak. Az informatika, az internet világa az újságok lapjain is megjelenik: *netikett, spam, szoftvermodul, szoftvertolvaj*. A drogok, a kábítószer használatának sajnálatos terjedésével együtt gyakoribbak a hozzá kapcsolódó új szavak is: *drogturista, drogtérkép, partidrog, speedballozás, speedpor*. A reklám, a divat és a kereskedelem hatását mutatja, hogy az új irányzatok a nyelvben is felbukkannak: *dutyisikk, szoláriumbarna, szörnyike, tamagocsi, tattoo*. Új lehetőségek nyílnak meg előttünk mind a szórakozás, mind a munka terén, melyekről néhány éve még csak nem is álmodtunk: *virtuális állat, virtuális bank, virtuális hálózat, virtuális múzeum, távmunka*. Az Európai Unióhoz való csatlakozás közeledtével a politikai élet legújabb szavai közt

tömegesen szerepelnek az EU-, euro- összetételek: *EU-konform, EU-konvoj, euroamerikai, eurossatlakozás, eurohivatalnok, eurokancellár, eurokonform, euromagyar, eurorégió* stb.

A „szótár” felépítése olyan, hogy a címszavakat követi az újság, folyóirat neve, valamint az a dátum, amikor a szó vagy kifejezés a lapban megjelent, majd a hordozó mondat olvasható; – vagyis eredeti szövegkörnyezetében találjuk meg az új szót. Lássunk a szerkezetre néhány példát:

infosztráda (Magyar Hírlap, júl.26.4.)

Táborozók az *infosztráda* mentén [=cím] ... A Szári Ifjúsági Tábor internetes táborának lakói 60 kilobájtnyi információt továbbítottak másodpercenként ...

info-touch Lásd *érintőképernyős*

internetezik (Nők Lapja [GK], 1997.27.45.)

Eszik, alig szól hozzám, majd betelepszik a számítógépe elé, és éjfélig *internetezik*.

Vagyis ez az adattár nem értelmezi a címszót, mint teszik azt általában az egynyelvű szótárak, hanem az eredeti példával illusztrálja a használatát.

A 166 oldalas törzsanyagot egy igen hasznos függelék követi, melyből „az összetételei közbülső és utótagokról, a szerkezeti belső és alaptagokról” nyerhetünk bővebb információkat. Nézzünk ezekre is példát:

anya > *béranya; béranyaméh*

apa > *biológiai apa*

Nagyon hasznosnak tartom, hogy megjelenhet ilyen neologizmus-szótár (melyet a szerkesztők szerényen adattárnak kereszteltek). Olvasmányak is igen érdekes, de nyelvészek, magyar nyelv és idegennyelv szakos tanárok érdeklődésére is számot tartó gyűjtemény. Nagy jelentőségét még abban látom, hogy végre Magyarországon is megindult a nagy nyilvánosság számára hozzáférhető újfajta szótárak kiadása, hasonlóan a nyugat-európai gyakorlathoz. A lexikográfia nálunk is – a korszellem követelményének megfelelően – újra fejlődésnek indul.

Tinta Könyvkiadó, Budapest, 1999.

DR. NAGY ANDOR JÓZSEF

főiskolai tanár

Eszterházy Károly Főiskola

Eger

Hegedűs László: Média-didaktika

A média oktatásának hazai terjedése örömteli mindazok számára, akik már évtizedekkel korábban felismerték a médiumokban rejlő pedagógiai lehetőségeket.

Ezek közé sorolható dr. Hegedűs László Ph.D. a Miskolci Egyetem docense, aki egyben jelentős műhelymunkára vállalkozott az általa irányított sárospataki Comenius Főiskolán is.

Nagy érdeklődéssel várt könyvének bevezetőjében – amelyet a budapesti Eötvös Könyvkiadó jelentetett meg – fogalmazza meg, hogy a „komputertechnika alkalmazása új, az eddigiektől eltérő lehetőségeket nyújt, miközben a pedagógustól a korábbi feladatok mellett egy új szerepkört is vár: legyen szervezője a tanulási folyamatnak, és segítse az individualizálódó ismeretelsajátítást.

A tanítási órák szerkezetében az ember-gép szimbiózis új eleme jelentkezik a komputertechnika használatával.

Számunkra, a jövő nemzedék oktatói számára nélkülözhetetlen feladat keresni azokat a lehetőségeket, melyekkel gyorsabbá és eredményesebbé tehetjük tanítványaink munkáját.”